

Гуцол А.А.

студент,

Науковий керівник: Заюкова М.С.

кандидат економічних наук, доцент,

Вінницький торговельно-економічний інститут

Київського національного торговельно-економічного університету

СУЧАСНИЙ СТАН ДЕПОЗИТАРНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

На сьогоднішній день у розвинених країнах світу обслуговування 95% фондового ринку забезпечується центральними депозитаріями. У Європі функціонує близько 30-ти центральних депозитаріїв, а у всьому світі в цілому – близько 100. Тому створення ефективної депозитарної системи є основою успішного функціонування фінансового сектору кожної країни. Саме вона обслуговує професійних учасників ринку, мінімізує ризики, пов'язані з вчасною поставкою цінних паперів, а також гарантує нормальний режим взаємодії учасників ринку з різних країн в єдиній глобальній мережі.

У науковій літературі стан та проблеми депозитарної ситеми в Україні знайшли відображення у працях Г.М. Калач, О.І. Кіреєва, В.В. Корнеєва, О.М. Мозгового, Д.С. Покришки, М.В. Скиби та ін.

У загальних рисах: депозитарна система – фундамент, на якому будується фондовий ринок. НДУ забезпечує базові депозитарні послуги – обслуговування емітентів, емісій, облік цінних паперів, ведення розрахунків тощо.

Депозитарна діяльність в Україні до прийняття Закону «Про депозитарну систему» [1] полягала в наданні послуг щодо зберігання цінних паперів незалежно від форми їх випуску, відкриття та ведення рахунків у цінних паперах, обслуговування операцій за цими рахунками, а також обслуговування операцій емітента щодо випущених ним цінних паперів.

У зв'язку із запровадженими нововведеннями депозитарною діяльністю в Україні вважається діяльність професійних учасників депозитарної системи та Національного банку щодо надання послуг зі зберігання та обліку цінних паперів, обліку й обслуговування набуття, припинення та переходу прав на цінні папери і прав за цінними паперами та обмежень прав на цінні папери на рахунках у цінних паперах депозитарних установ, емітентів, депозит аріїв-кореспондентів, осіб, які провадять клірингову діяльність, Розрахункового центру з обслуговування договорів на фінансових ринках (надалі – Розрахунковий центр), депонентів, а також надання інших послуг, які відповідно до цього закону мають право надавати професійні учасники депозитарної системи України [1, ст. 1].

Отже, законодавчі нововведення сприяють реалізації прогресивних змін у депозитарній діяльності. Так, пильної уваги заслуговує виокремлення депозитарної діяльності Національного банку, що свідчить про отримання ним значних повноважень при провадженні діяльності на фондовому ринку як учасника депозитарної системи України. Згідно із Законом України «Про Національну депозитарну систему та особливості електронного обігу цінних

паперів в Україні» [2] учасники національної депозитарної системи поділялися на:

- прямих учасників – депозитаріїв, зберігачів, реєстраторів власників іменних цінних паперів;

- опосередкованих учасників – організаторів торгівлі цінними паперами, банки, торговців цінними паперами та емітентів.

У свою чергу, національна депозитарна система складалася з двох рівнів:

- нижній рівень – зберігачі, які ведуть рахунки власників цінних паперів, та реєстратори власників іменних цінних паперів;

- верхній рівень – Національний депозитарій України (надалі – Національний депозитарій) і депозитарії, що ведуть рахунки для зберігачів та здійснюють кліринг і розрахунки за угодами щодо цінних паперів, встановлюють договірні двосторонні повнофункціональні кореспондентські відносини щодо цінних паперів між собою, а також зобов'язані мати спеціальний рахунок у цінних паперах у кожному іншому депозитарії та відкривати такі рахунки всім іншим депозитаріям [2, ст. 1].

Інтеграційні процеси фінансових ринків як на національному, так і на міжнародному рівнях, зумовили запровадження нової депозитарної системи в Україні, яка діє з жовтня 2013 року. Основними цілями прийняття відповідного законодавчого акта є створення розвинутої, прозорої та централізованої депозитарної системи України, спроможної забезпечити [3]:

- обслуговування операцій із цінними паперами;

- уніфікацію принципів і порядку здійснення діяльності учасниками депозитарної системи та взаємодії між ними;

- забезпечення належного депозитарного обслуговування широкого кола інвесторів;

- усунення недоліків у системі обліку прав власності на цінні папери;

- запровадження чітких та прозорих механізмів здійснення розрахунків за правочинами щодо цінних паперів;

- вирішення корпоративних конфліктів, пов'язаних із веденням реєстру власників іменних цінних паперів, тощо.

Формування ефективної депозитарної системи є необхідною умовою забезпечення всього комплексу законних прав та інтересів інвесторів, а також є засобом стимулювання нагромаджень і трансформації заощаджень в інвестиції. Більшість угод на вітчизняному фондовому ринку укладається поза межами організованої торгівлі; значну частину від обсягів операцій на ринку цінних паперів становлять операції перерозподілу, а не інвестування капіталу. При цьому сучасний стан депозитарних технологій в Україні не дає змогу забезпечити уніфіковане і високоякісне депозитарне обслуговування інвесторів і задовольнити їх потреби повною мірою.

Тому для становлення ефективної депозитарної системи в Україні необхідно здійснювати розвиток у наступних напрямках:

- формування на ринку єдиної інституції, яка забезпечуватиме функціонування Єдиної системи депозитарного обліку цінних паперів відповідно до міжнародних стандартів, що призводить до неможливості здійснення цивілізованих правовідносин на фондовому ринку;

– формування у вітчизняному законодавстві виключних повноважень Центрального депозитарію, що унеможливило сформувати розвинену та прозору систему депозитарного обліку цінних паперів [4].

Технологічна відокремленість складових Національної депозитарної системи створює труднощі для інвесторів та професійних учасників ринку. Цілісності системи перешкоджає існування особливостей у веденні обліку окремих видів цінних паперів. Паралельне існування кількох систем депозитарного обліку, створених кожним депозитарієм та Національним банком України, за умов, коли зберігачі цінних паперів повинні підтримувати зв'язок з інформаційною системою кожного депозитарію та відповідати його вимогам щодо технічного та програмного забезпечення, призводить до збільшення організаційних, технологічних та фінансових витрат професійних учасників ринку та інвесторів, зокрема держави, збільшення ризиків у процесі функціонування системи загалом [5].

До недоліків депозитарної системи України потрібно зарахувати і відсутність належного її інтегрування з міжнародними депозитарними установами, що стримує доступ українських підприємств та інвесторів на міжнародні ринки капіталу. Усунення цієї проблеми є можливим за рахунок функціонування повноцінного єдиного Центрального депозитарію.

У такому аспекті основними напрямками для ефективного функціонування депозитарної є такі, як:

- довіра з боку усіх учасників ринку;
- оптимальний баланс участі держави та професійних приватних компаній у капіталі Центрального депозитарію;
- потужна матеріально-технічна база, що забезпечує належний рівень безпеки; серйозні фінансові ресурси, необхідні для подальшого розвитку;
- дотримання принципів корпоративного управління, що дозволить консолідувати функції бек-офісу (щоб скоротити витрати);
- здійснити консолідацію депозитарної, клірингової та розрахункової функцій, що сприятиме мінімізації ризику [6].

Отже, можна констатувати, що створення Центрального депозитарію цінних паперів має ключове значення для забезпечення розвитку та економічної безпеки держави, оскільки дозволить: поліпшити інвестиційний клімат в країні шляхом створення прозорого механізму зберігання цінних паперів та відстеження зміни прав власності; підвищити довіру з боку інвесторів, емітентів, професійних учасників фондового ринку; посилити захист прав власності на цінні папери й, зокрема, виключити роздвоєння реєстрів акціонерів та обмеження рейдерства; мінімізувати операційні ризики впровадження єдиної моделі депозитарного обліку; зменшити транзакційні витрати учасників ринку на здійснення угод; дещо спростити порядок розрахунків за угодами з цінними паперами.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про депозитарну систему України» від 06.07.2012 р. № 5178-VI // Офіційний вісник України. – 2012. – № 76. – Ст. 3066.

2. Закон України «Про Національну депозитарну систему та особливості електронного обігу цінних паперів в Україні» від 10.12.1997 р. № 710/97-ВР // Офіційний вісник України. – 1997. – № 52. – Ст. 23.

3. Бодров В. Нова депозитарна система України / В. Бодров, Л. Рудалева // Вісник Національного банку України. – 2013. – № 11. – С. 10-15.

4. Покришка Д. Депозитарна система в Україні: проблеми та перспективи розвитку / Д. Покришка, О. Собкевич, М. Скиба // Ринок цінних паперів України. – 2013. – № 5-6. – С. 21-32.

5. Сивченко Г. Концептуальні засади реформування депозитарної системи України / Г. Сивченко // Вісник КНТЕУ. – 2012. – № 2. – С. 95-103.

6. Нескородєва І. Особливості функціонування фондового ринку України / І. Нескородєва // Вісник НБУ. – 2013. – № 2. – С. 36-42.

Дубчак І.О.

студентка,

Університет державної фіскальної служби України

ПРОБЛЕМИ ІПОТЕЧНОГО КРЕДИТУВАННЯ ЖИТЛА БАНКАМИ УКРАЇНИ

Основи розвитку іпотечного кредитування зазначені цілою низкою прийнятих нормативно-правових та законодавчих актів України, які регулюють діяльність банків, зокрема іпотечне кредитування фізичних осіб на придбання житла. Українське суспільство зазнало нового етапу розвитку в зв'язку із реформуванням національної правової системи в цілому. На даний час значної уваги потребує вирішення проблем пов'язаних із посиленням захисту прав позичальників та кредиторів. Наразі виникає необхідність вжиття оперативних заходів щодо протидії розгортання негативних явищ банківської системи на фоні триваючого на Сході конфлікту та анексії Автономної Республіки Крим, а також різних курсових коливань на валютному ринку України і знецінення української валюти, внаслідок яких громадяни України втратили значну частину своїх доходів та заощаджень. Необхідна підтримка громадян України, які мають невиконані зобов'язання за кредитними договорами в іноземній валюті (валютних іпотечних кредитів), укладеними з банками України, на законодавчому рівні забезпечити захист прав споживачів фінансових послуг і мінімізувати негативні наслідки інфляції національної валюти для громадян України. Згідно Закону України «Про іпотеку» [1, ст. 12 та ст. 33]: «У разі невиконання або неналежного виконання іпотекодавцем зобов'язань, іпотекодержатель вправі задовольнити свої вимоги за основним зобов'язанням шляхом звернення стягнення на предмет іпотеки. Якщо протягом цього строку зобов'язання не будуть виконані, іпотеко держатель на свій розсуд задовольняє свої вимоги одним із способів: 1. Від свого імені продає іпотеки третім особам і спрямовує отримані кошти на задоволення своїх вимог; 2. Приймає у власність предмет іпотеки і рахунок погашення зобов'язань, забезпечених цією іпотекою; 3. Дає іпотекодавцю